

ERHVERVSJURA

EN SNØRKLET LOV OM HVIDVASK

LOVGIVNING: Hvad skal en virksomhed egentlig gøre, når der opstår mistanke om, at en kunde ikke har rent mel i posen?

LARS BO LANGSTED
professor
Juridisk Institut
Aalborg Universitet

erhverv@jp.dk

Det er efterhånden velkendt, at hvidvaskloven pålægger en lang række brancher og erhverv pligter til at gøre både dette og hint for at kunne hjælpe politiet med at efterforske meget forskellige typer af kriminalitet, der dog har det tilfælles, at de genererer et udbytte til gerningsmanden. Et udbytte, som han gerne vil kunne disponere over og derfor ønsker at »hvidvaske« gennem i sig selv helt lovlige transaktioner. Pengeinstitutter, vekselvirksomheder, revisorer, ejendomsmæglere, advokater, forsikringselskaber med videre er alle i et eller andet omfang omfattet af lovens pligter til at sørge for identifikation af kunderne, uddannelse af personale, udstedelse af interne retningslinjer o.s.v. Alt dette har der været meget fokus på – herunder forholdet til advokaters tavshedspligt – ligesom der har været fokus på kontantforbuddet på kr. 100.000.

Hvad der imidlertid ikke har været meget fokus på er, hvorledes disse virksomheder og erhverv egentlig skal efterleve lovens pligt til at give underretning til politiet. Lovteksten er for så vidt klar nok:

»Hvis der er mistanke om, at en kundes transaktion eller henvendelse har eller har haft tilknytning til hvidvask eller finansiering af terrorisme, skal de af loven omfattede virksomheder og personer undersøge transaktionen eller henvendelsen nærmere. Hvis mistanken vedrører lovovertrædelser, der kan straffes med fængsel i over 1 år, og denne mistanke ikke kan afkræftes, skal Statsadvokaten for Særlig Økonomisk Kriminalitet omgående underrettes.«

Man kan med andre ord opdele den adfærd, som kan udløse en underretning, således:

■ Der opstår en »mistanke« (om hvidvask eller finansiering af terrorisme)

■ Transaktionen eller henvendelsen skal »undersøges nærmere«

■ Hvis mistanken ikke kan »afkræftes«

■ Mistanken vedrører udbytte, der stammer fra en forbrydelse, der kan medføre fængsel i et år eller derover.

Det kan være en lang række forhold hos kunden, der kan vække mistanke i banken eller i virksomheden. Af SØKs indikatorliste fra 2008

kan f.eks. nævnes: 1) Uvillighed til at give identitetsoplysninger og referencer. 2) Ingen eller tøvende oplysninger om, hvor midler hidrører fra. 3) Uvillighed til at dokumentere, at midler hidrører fra arv, spil m.v. som oplyst af kunden. 4) Långiver ved et større lån fra udlandet oplyses at ville være anonym eller ikke at ville kontaktes. 5) Kunden vil ikke give nærmere oplysninger, før han ved, hvad der oplyses til offentlige myndigheder. 6) Tilbageholdenhed med oplysninger om påtænkt brug af en konto og/eller forventede aktiviteter. Fra den mere kuriøse afdeling nævnes indikatorer som: 1) Kundens påklædning og adfærd harmonerer ikke med transaktionens størrelse. 2) Kunden forsøger at undgå øjenkontakt. 3) Påklædning og kropsholdning vil vanskeliggøre genkendelse fra videoovervågning. 4) Kunden virker nervøs og usikker.

Lad os antage, at kunden virker nervøs og usikker og er uvillig til at oplyse, hvor midlerne stammer fra. Der er med andre ord opstået en »mistanke«. Herefter skal henvendelsen om den ønskede transaktion »undersøges nærmere« – naturligvis med henblik på at få be- eller afkræftet den opståede mistanke, jf. punkt 3 i opdelingen. Og spørgsmålet er nu: Hvad skal virksomheden gøre?

På den ene side er det klart, at private virksomheder og erhverv ikke skal foranstalte egentlig efterforskning. På den anden side kan det føles utilstrækkeligt at nøjes med kundens forklaring – det var jo måske netop den, der gav anledning til mistanken.

Af forarbejderne til den første hvidvasklov fra 1992 fremgik alene herom: »En nærmere undersøgelse kan f.eks. bestå i en undersøgelse af baggrunden for transaktionen, kontrolopringer til involverede fremmede institutter, kontrol i Folkeregistret eller overvågning af transaktioner over en vis tidsperiode.«

Ser man i Finanstilsynets retningslinjer fra 2011, er der heller ikke meget hjælp at hente: »20. Formålet med undersøgelsespligten er at få fastslået, om det, der »ser mærkeligt ud«, bliver til en egentlig mistanke, som ikke kan afkræftes, eller om en mulig mistanke kan afkræftes. 21. Noteringspligten omfatter faktuelle oplysninger om kunden og transaktionen, samt en konklusion, og notatet skal være tilstrækkeligt til at genopfriske hukommelsen. Udgangs-

punktet vil ofte være kundens egen forklaring om formålet med transaktioner/aktiviteten, eventuelt sammenholdt med forklaringer indhentet fra kolleger, som har kontakt med eller opgaver i relation til kunden.«

Og inddrager man endelig Advokatsamfundets vejledning fra i år, siges om den generelle undersøgelsespligt: »Det fremgår ikke af loven, hvordan undersøgelsen skal foregå, eller hvilke oplysninger advokaten skal sikre sig i sagen. Det vil dog i de fleste tilfælde formentlig fremgå umiddelbart af klientens henvendelse, hvad formålet med den pågældende aktivitet er.

Advokaten, som normalt ikke vil have andre kilder til disse oplysninger end klienten, vil derfor i almindelighed blot skulle notere det angivne formål. Hvis det formål, klienten angiver, ikke ses at have naturlig tilknytning til aktiviteten, vil dette naturligt tale for, at advokaten anmoder klienten om yderligere oplysninger om formålet med trans-

aktionen.« og senere: »Advokatrådet anbefaler imidlertid, at advokaten i tilfælde, hvor mistanken afkræftes, noterer og opbevarer de oplysninger, advokaten har indhentet, og som har ført til en afkræftelse af mistanken.«

Alle disse skriftsteder og vejledninger lader således virksomheden noget i tvivl om, hvor langt man skal gå. I sin netop offentliggjorte beretning for 2011 anfører Hvidvasksekretariatet ved SØK: »Dette betyder imidlertid ikke, at virksomheden skal anstille omfattende undersøgelser, foretage efterforskning og lignende. Mistanken skal umiddelbart og fuldstændigt kunne afkræftes, typisk ved en henvendelse til kunden.

Det vil imidlertid ikke være tilstrækkeligt med en uunderbygget oplysning fra kunden for at afkræfte mistanken; der må kræves dokumentation for kundens påstand.« og videre hedder det:

»Hvis en usædvanlig stor indsættelse eksempelvis for-

klares ved, at kunden netop har solgt et værdifuldt arvet maleri, er det relevant at se afregningen fra auktionsfirmaet. Det er vigtigt at understrege, at hvis man er i tvivl, skal der altid ske underretning.«

Dette umiddelbart opsigtsvækkende krav om dokumentation for kundens »påstand« synes noget spinkelt funderet, al den stund den enkelte virksomhed netop ikke skal agere politi – og at anmode om dokumentation for en kundes udsagn om salg af et maleri, en lotterigevinst eller lignende – minder i betænkelig grad om klassisk efterforskning.

Hvidvasksekretariatet har imidlertid ikke selv opfundet dette krav. I årsberetningen henvises således i en faktaboks til et: »Eksempel på en konkret afgørelse om afkræftelse af mistanke fra Erhvervsstyrelsen: »Betingerne i lovens § 7, stk. 1, 2. pkt., for at afkræfte mistanke om hvidvask forudsætter efter styrelsens opfattelse, at resultatet af undersøgelserne dokumenterer, at der ikke længere er grundlag for mistanke. Efter styrelsens opfattelse er der ikke, sådan som sagen er oplyst, fremskaffet sådan dokumentation. Efter styrelsens op-

fattelse burde De derfor have underrettet Hvidvasksekretariatet i henhold til lovens § 7, stk. 1.»

Det er efter min bedste vurdering særdeles tvivlsomt om man i bestemmelsen kan indlægge et krav om, at virksomheden altid skal indhente dokumentation. Det må være en konkret vurdering i hvilket omfang noget sådant er nødvendigt for at »afkræfte« en given mistanke, og man må i den forbindelse erindre at overtrædelse af § 7, stk. 1, 2. pkt. er strafbar med i værste fald fængsel i indtil 6 måneder. En straf for at have undladt at indhente dokumentation må under alle omstændigheder være baseret på et mere klart retsgrundlag end det nu foreliggende.

Det havde derfor været ønskværdigt om hvidvasksekretariatet havde været betydeligt mere specifik i sit referat af sagen, gerne med angivelse af journalnummer ved Erhvervsstyrelsen, ligesom denne meget gerne måtte lægge ordentlige og tilstrækkelige oplysninger ud på sin hjemmeside om de afgørelser, den træffer. Som det er nu, levnes virksomhederne ingen chance for at vurdere rækkevidden af og grundlaget for afgørelserne.

